

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

ΤΟΥ Κ. ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

ΤΑ ΔΩΡΑ ΤΟΥ

ΘΕΟΥ

Πικραναστεύαζε ο Μανώδης ο Βιράνης :

— "Ας πάω, ελτε και στον σύντεκνο, μήπως και με βοηθήσει !... Είχε μαυρίσει πιά το μάτι του. Φτώχεια και δυστυχία στο χωριό, στέρσις, γυνίνα και πείνα στο σπίτι του. Χρόνια τώρα ή εληές μένανε στείρες και γυνίες από καρπό. Τ' άμπελα τους έφημαζαν, τ' άκτρα τους έμεναν άζητητα και τ' αραρούτις σάπισε !... "Ασχημίες χρόνιες, καταραμένες μέρες... Βουβάθηκε κάθε χαρά στο χωριό, κι' ο κόσμος μαραμένος, σκελιτικός, δέν είχε άλλο στο μυαλό του, παρά τόν έπαισο !..."

"Ετσι περνούσαν ή μέρες και φτάσανε ή γιορτές. Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά και Φώτα, ήμέρες του κόσμου ξεαιρετικές, που λάμπανε από τή δόξα τους, κι' ανταρρυγίζανε φως χαράς εις τούς ανθρώπους !..."

Μά πέρασαν και τ' Χριστούγεννα, χωρίς κρασί, χωρίς τραγούδι, χωρίς τσιουδιά, χωρίς χαρά, χωρίς σκαλοχεριδιάς.

"Ενα γουρουμί που τ' ορέφανε επί τούτου, τ' ομύλησαν από τ' οφινόπορο, για να έξοικονομήσουνε άλλες ανάγκες άμεσώτερες, μεγάλες.

Τσουκάλι δέν έστίχανε !

Με τί ;

Με δύο κόττες π' άποκείνανε από τή «κορζα» ή με κανένα λαγό, που τούς ομύλιανε κι' εκείνος με τ' «σούματι», τίς νέες έτοιμες τίς παγίδες, που φέρανε οι κληροίτοι άπ' τόν στρατό, για να τούς έξοικονομήσουν ;..."

Σάν ήταν νέος έκλεβε, μά τώρα που τόν έπλησαν τ' α χρόνια και τόν άβριναν τ' α παιδιά, τ' α πόδια δέν βαστούνε !... "Επειτα τί τ' α θές, τί τ' α γυρεύεις, πάνε εκείνοι οι κισοί !... Τώρα με τ' παραμυρό έκτόπισι κι' ο Θεός να σέ φιλή !..."

Μά αν πέρασαν τ' Χριστούγεννα ησυχιά κι' άπραγούδιστα, σάν βροχεή ήμερα, να μην περάση έτσι κι' ή Πρωτοχρονιά !... Να μην άρχιση με τήν στέρσι κι' ο καινούργιος χρόνος !... Να μη μείνη και τώρα ή φωτιά σβυστή και τ' «τσουκάλι» άδειο.

"Ελπετε τόν νέο χρόνο να τόν δεχτούνε κάπως πιο καλά, για να τούς έχη κι' αυτός καλά, τίς άλλες ήμέρες !..."

Και σκέφτηκε και σκέφτηκε ο Μανώδης ο Βιράνης για νάβρη τρόπους από δω, και μεθόδους άπ' τ' άλλο μέρος, κι' έβανε κάτω όλη τήν έξπεινάδα του, για να ιδή και για να βοηθίως θ' άνταποκριθί στις περιστάσεις. Σκέφτηκε τ' α δανεικά, αλλά τ' α δανεικά κοπήσαν. Σκέφτηκε φίλους παληούς και συγγενείς, μά οι φίλοι τώρα ξένεψαν, κι' οι συγγενείς σκληρύναν !... Σκέφτηκε, σκέφτηκε και τέλος κάτι βρήκε. Θυμήθηκε έναν παλιό του σύντεκνο σ' Αποκόθονα. Του είλε σώσει τή ζωή, σ' α 12

που πήγανε στήν "Ηπειρο άντάρες. Εκεί, σε κάποια έποχόφρησι, τόν πήρε στόν όμο. Άλλοιώς θα τόν έπετσούδιαν οι τουρκαλβανοί. Κι' εκείνος πιά, εύγνωμονώντας, όταν με τήν ειρήνη ξαναγύρισανε στόν τόπο τους, τόν έκαμε κοιμηλάρο.

Στήν άρχή φωτούσε ο ένας για τόν άλλοτε.

"Εκείνος άνοιξε ένα μαγαζάκι σ' Αποκόθονα κι' έτοιμους οίχτησε σ' α χωράφια. Σ' α πρώτα χρόνια άλληλογραφούσανε.

"Σύντεκνε, ό,τι θέλεις, μη λημονείς πως ειμ' εγώ εδω !"
"Εύχαριστώ σε, σύντεκνε, ειμ' όπως ο Θεός καλό μου θέλει."

Μά με τόν καιρό και τούς πολέμους που άκολουθήσανε, ο έμπορος πήγε καλά, αλλά ο γεωργός δαμάστηκε από τ' άφορίες... "Ετσι σιγά-σιγά λημονήθηκαν, κυττώντας καθ' ένας τή δουλειά του..."

"Αν περνούσε κανείς άπ' εκεί, έπέμπενε κανένα χαριετισμό ο ένας στόν άλλο, μά σ' α ύστερα έκόπηκε κι' εκείνος !..."

Μά να που τώρα, τ' α στερεμένα τ' Χριστούγεννα και ή ανάγκη τής καλής Πρωτοχρονιάς, ξανάφεραν τόν σύντεκνο, σ' α μνήμη του Μανώδου.

— "Ας πάω, ελτε και στον σύντεκνο, μήπως και με βοηθήσει !..."

Και κίνησε πεζός. "Η μέρα ήτανε γλυκειά. "Ο ήλιος εκάιδε τή φύσι θαλαπρά και τ' α νέα φύτρα που ξεμυτίζανε από τή γη, έδιναν σε κάθε στρατοκόπο νέες έλπίδες μέσα του κι' άγνωστες χαρές !..."

"Ετσι, με νέα όρεξη και δύναμη, εβιάδισε κι' ο Μανώδης περνώντας από βουνά και μονοπάτια, ως που νυχτώθηκε σ' ένα χαλασμένο μοναστήρι τής άγιης Φωτεινής.

Ναλάσματα και πέτρες τ' α κελλιά, κάταρες κι' άγροισμακίες, σ' α χαλάσματα άπάνο, κάποια καταστροφή, σε κάποια επανάστασι, επέγραψε από κει... Δέν έμεινε παρά ή εκκλησία... "Αλλά κι' αύτη, χρόνια και χρόνια τώρα, με δίχως πόρτες και παράθυρα, με τόν άνεμο και τή βροχή να μπαίνουν μέσα, μοναχικοί προσκνηνται και με ρωγμές σ' τους τοίχους από τόν καιρό, τούς άνεμους, τίς βροχές και τούς σεισμούς.

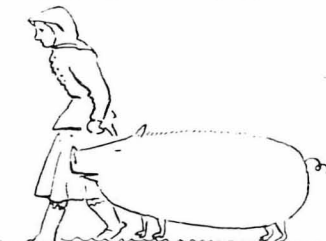
Κανείς δέν τήν θυμόταν να τήν να λειτουργήση εκεί, κανένας δέν πήγανε ν' άνάψη ένα καντήλι σ' α χύρι τής. Κανένας τσιουπάνος μόνον, όταν τόν έκλεινε ο καιρός έκει κοντά «έθετε» (έγευγε) να κοιμηθί και μέσα, ή κανένας στρατοκόπος που ήνύχτα τόν επρόφτασε και δέν μπορούσε να προχωρήση, κατέφυγε σ' τους θόλους τής.

"Ετσι κι' ο Μανώδης άπλωσε τή μάλλινη κατότα του σε μά γονιά να κοιμηθί, έκανε τ' ο σταυρό του, κι' έγειρε κουρασμένος τ' ο κεφάλι του.

Πλακοστρωμένο τ' ο δάπεδο. "Πως μεγάλες πλάκες, που σκεπάζανε τ' ο πρό αιώ-

Τόν πήρε στόν όμο του και τόν έσωσε...

"Ενα γουρουμί που τ' ορέφανε επί τούτου..."

Μά αν πέρασαν τ' Χριστούγεννα, ησυχιά κι' άπραγούδιστα...

νων πεθαμένα σώματα των μοναχών και των πατέρων που ζήσαν και έθυσαν εκεί. Γιατί στην Κρήτη, σε πολλά χωριά που είνε πετρώδες το έδαφος και χώμα δεν υπάρχει για να άνοιξουν τάφους στη γη, θάβουν τους νεκρούς μέσα σε υπόγεια δωμάτια, φροντίζοντας να ε-
φαρμόσουν και κλείσουν καλά την πλάκα από πάνω.

Τά ίδια και στά μοναστήρια.
Με τή διαφορά ότι εκεί τους μοναχούς, τους ήγουμένους και τους «κατερολογήτους» τους θάβουν μέσα στο ναό.

‘Αλλά τώρα πειά τά σώματα και τά όστα θά έχουν γίνει σκόνη μέσα στις υπόγειες έξαινες κρύπτες. ‘Ο άσέβητος των πλάκων ήγει τριφτεί από τά χρόνια κι’ άφνει μαύρα κι’ άνοιχτά τά χωριάματα.

‘Αλλά τόν Μανούσο αυτό δέν τόν περνούσαν. ‘Ηξερε καλά ότι τή πεθαμένο είνε πεθαμένο για καλά και ότι ό ζωντανός τους ζωντανός μονάκι πρέπει να φοβάται.

Κι’ άφου έκαμε τόν σταυρό του κι’ εζήθησε για τις ψυχές όλων εκείνων των «εξεκοιμημένων», σκεπάστηκε κι’ αυτός με τήν κάπτα του να κοιμηθή. Μά δέν τόν είχε πάρει ακόμα ό έπνος για καλά κι’ άκουσε κάποιον θόρυβο, σαν να έρχόταν από κάτω από τήν πλάκα...

— ‘Έτσι θά μου φάνηκε, σκέφτηκε, και γυρίσε από τó άλλο μέρος.

Μά δέν είχε καλοζήσει τά μάτια του και πάλι ό θόρυβος άκούστηκε.

‘Ο Μανούσος άνακάθησε.

— Τίποτα άγρια ζώα θά είνε, ειπε, και γυρίζω τή νύχτα!

Και ήσυχος και κοιμισμένος καθώς ήταν, γύρισε από τó άλλο τó πλευρό και ό έπνος πειά τόν πήρε για καλά.

Ότε κι’ αυτός δέν ήξερε πόσες ώρες κοιμόταν, όταν ένας παράξενος θόρυβος και φοβερός τόν έκαμε να πεταχτεί επάνω. ‘Η νύχτα ήθε έγαλάκτισε και τó σκοτάδι άρχισε να φεύγει. Μιά σταγυιά θαμπαύρα έσκέπαζε τή φουσι. ‘Ερχόταν ή χαράμη!

‘Ο θόρυβος τώρα ξεχώριζε καλά. ‘Ηταν ένας θόρυβος κρύος και ξερός, κι’ έρχόταν άκριβώς κάτω από τά μνημάτα, σαν να σηκώθηκαν οι πεθαμένοι και χτυπιόντουσαν με τις κοκκάλες τους, μέσα εις τους σκοτεινούς των τάφους.

‘Ο Μανούσος πήδησε έξω από τήν εκκλησία κατά-
χλωμος, σούφροντας τή μάλλινη κάπτα του. Μά μόλις βγήκε έξω, άντι να φύγει από όποιον όρδοιο θάβρισκε μπροστά του, κοινοστάθηκε. ‘Η χαράμη που πρόβαλλε γεμάτη χρώματα κι’ έλπίδες, ή νέα ήμερα που έμπερσε, γεμάτη από χαρά και δόνημα, τά πουλάκια που πορτοκιάζαν στα φυλλώματα και κελαϊδούσαν, τόν έφεραν στον έαυτό του, τού δώσανε κάποιο κομμάτι και τόν όπλισαν με άπόφασι. ‘Αλλωστε, αυτός δέν ήταν κανένας από τή εχώρα. ‘Ηταν γέννημα βουνών και φραγαγιών και τής νύχτας χαροκόπος και περιπατητής. Στιλιές και χαράματα διηγούνταν τά κατορθωμάτα του τά παιλιά!... ‘Ηξερε και τής ήσυχης νύχτας τούς κρότους τους κρυφούς και τής άγριας κακοκαρίας τούς ρέους και τά μοικανιάματα. Και δουλειών δαρσίματα, και ήμερης λιακάδος χάδια!...

Δέν θά ήταν βέβαια σωστό να φοβηθή από τούς ποτικούς που τρούσαν ίσως στους πανάρχαιους τάφους!

Και με τις ιδέες αυτές ξεναμήθηκε στην εκκλησία.

Είχε πειά ήμερώσει για καλά. Κόκκινα σύννεφα, μικρά σαν χοφτες από τριαντάφυλλα, σκορπίστηκαν στον ούρανο κι’ ένας ήλιος χερσός άρχισε να λούη τή γη. ‘Αντήλασε έτσι κι’ ό ναός.

Μά μέσα ό δυνάτος ό θόρυβος και ή ξερη ή σύγκρουσις, σαν σύγκρουσις όστων, άκούγονταν ακόμα κάτω στους τάφους.

‘Ο Μανούσος στάθηκε για μιá στιγμή, για ν’ άφουγκραστή καλά. Κι’ έπειτα, με κάποια πάντοτε προφύλαξι, πήρε τόν κρικό τής πλάκας που σκέπαζε τόν τάφο τού θορύβου, και τόν άνοιξε. Δέν δυσκολεύτηκε και πολύ, σαν ή πέτρα να ήταν δουλεμένη.

Βαθύ, λιχτό σκοτάδι κάτω! Οι κρότοι έπαψαν με μιás και κάτι σαν σιές λεϊκές ξεχώρισαν στο βάθος...

‘Εσκυψε να ιδή καλύτερα και να δυό κριαρία, μεγάλα και παχιά, με γυριστά τά κέρατα, αλλά χωρίς κουνούνια, στεκόντουσαν και τόν κνιτούσαν! ‘Ο Μανούσος έπιασε τó ένα απ’ αυτά. ‘Ηταν σωστό κριαρί, ζεστό και ζωντανό, άγοιμιμένο ακόμα από τó πάλευμα με τó άλλο.

‘Ο Μανούσος τραβήχτηκε άλάνω, πήγε εμπρός στη μεριά που ήταν πριν τó τέμπλο τού ναού, γονάτισε στη θέση που έπρεπε να είνε ό Χριστός κι’ έκαμε τόν σταυρό του.

— Θεέ μου, ειπε, σ’ εύχαριστώ. Στόν «σύντεκνο» έπληγαν και σ’ σκέφτηκε για τήν Πρωτοχρονιά μου!... Θά ίδουμε — δοξασιμένο τ’ όνομά σου — ‘Αϊθασίη και μεϊς...

Και φορτωμένος και σούφροντας τά δυό τετράπαχα κριαρία, έφτασε τó βράδυ τής παραμονής στο σπίτι του... Τά παιδιά του τόν δέ-

ΑΠ' ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΣ

ΠΟΙΚΙΛΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

‘Η μέλισσες και ή καιρικές μεταβολές. Οι περιεργοί, άλλα και όρκαίει χαρακτηρισμοί τών κατοίκων του ‘Αφγανιστάν κτλ.

‘Εάν θέλετε να έχετε ακριβή προγνωστικά σημεία τού καιρού, παρακολούθηστε τις μέλισσες, όσοι βέβαια μπορείτε. ‘Εχει πειά έξουσιοδοθεί επιστημονικώς ότι ή μέλισσα προσοιώνεται άλλανθάτως τις επικείμενες καιρικές μεταβολές.

‘Όταν ή μέλισσα δέν βγαίνουν έξω από τις κυψέλες τους, σημαίνει ότι θά βρέξει. ‘Αν σπεύδουν θεωρητικώς να μπουν στις κυψέλες τους, άπειλείται ήθελλά, ακόμα κι’ άν έχει λιακάδα. ‘Αν πάλι τó πρωί βγαίνουν ή μέλισσες έξω απ’ τήν κυψέλη, και συννεφιά νάχη, σημαίνει ότι ύστερ’ από λίγο θά φανή ό ήλιος και θά καλοκαιριάσει.

‘Αλλά κι’ απ’ τις άρχές τού φθινοπώρου ακόμα, καθώς λένε οι ειδικοί, ή μέλισσες έχουν τó χάρισμα να μαρτυρούν άν θά κάνει βαρύ χειμώνα ή όχι.

‘Εάν δηλαδή πρόκειται να είνε όρμος ό χειμώνας, ή μέλισσες κλείνουν σχεδόν έντελώς τήν τρούπα τής κυψέλης των με κερί, αφήνοντας μόλις μιá άδύρατη σχισμάδα. Και αντίθετος, εάν ό χειμώνας πρόκειται να είνε μαλακός, αφήνουν τήν τρούπα τής κυψέλης δοθάνουχη.

Οι κάτοικοι τού ‘Αφγανιστάν έχουν πολύ περιεργους χαρακτηρισμούς.

‘Όταν ένας άνώτερος συναντήσει έναν άλλον, κατοικερός τάξως, τόν χαιρετίζε λέγοντας:

— Εύχομαι ποτέ να μήν χωραστής!

Και ό άλλος άπαντάει:

— Κι’ εγώ εύχομαι ποτέ να μή φτωχήρης!

‘Όταν ένας ένας φτάσει σε κανένα χωριό, οδηγείται στο οίκημα που είνε προσωριμένο για τους ξένους, κι’ άφου τοποθετηθεί σ’ αυτό, έχει χρέος τόν να εχαφιστήση τούς κατοίκους με τά έξης λόγια:

— Η ειρήη τού Θεού να σκεπάη τά κεφάλια σας, άγαπητοί φίλοι!...

Κι’ εκείνος άμχαφιστούν λέγοντας:

— Εύχόμεθα να σε βλέπομε κάθε φορά και καλύτερον!...

‘Όταν ό ένας πρόκειται ν’ άναχωρήσει, άμχαφιστάει εκείνους που τόν φιλοξένησαν ως έξης:

Σας άφλω στην φύλαξι τού Θεού! Από τó ένα τού χέρι να πάρνετε χρόνια κι’ από τó άλλο τόν πλούτη.

‘Εκείνοι τού άπαντούν:

— ‘Ο Θεός ής πλατάνη τó όρμιο, που διαδύει.

Τήν Πρωτομαγιά σινηθίζουν να χαιρετύν με τά λόγια αυτά:

— Και τ’ άγκάλα λουλούδια!...

‘Εκείνος που δέχεται τήν ειρήη αυτή, πρέπει να συμπληρώη άπαντώντας:

— Κι’ ή στενοχώρις σου χωρής!...

χτηχαν με τά κάλλαντα:

Ταχιά ταχιά ν’αι άρχιτηγιά, ταχιά ν’ άρχή τού χρόνου...

— ‘Ο «σίντεκνο» σου τά δώρησε, τόν ρώτησε ή γυναίκα του.

— Μου τά δώρησε ό Θεός!...

Και τήν άλλη μέρα γλέντησε τó σπίτι τού Μανούσου για καλά.

‘Αγιος Βασίλης έρχεται από τήν Καισαρεία, βαστά τόν ούρανο χαοτί, τή θάλασσα μελάν, κι’ αυτά τά βεργολούουδα πέννα και καλαμάρι...

Ναι, γλέντησε για καλά εκείνη τή χρονιά τó σπίτι τού Μανούσου. ‘Αφθονα είχε στείλει τά δώρα του ό μεγάλος και πολνεύσπλαχνος Θεός!

‘Εκείνοι που... νηστέψανε, ήσαν οι δυό ζωοκλέφτες από τά Σφακιά, που είχαν κλέψει τά κριαρία για να μοιράσουν τ’ ‘Αϊ-Βασίλειο, όπως γινώσταν και τά Χριστούγεννα και τά είχαν κρύψει, κατά τή σινηθεία τους, μέσα στους μεγάλους προακόνιους τάφους των πατέρων τού έρημου μοναστηριού.

‘Όταν σήκωσαν τήν πλάκα και δέν είδαν τίποτα, παρ’ά μόνο γυνά όστά, έτραψαν τά μάτια τους.

— Μωρέ Νταμουλή!...

— Τί είνε;

— Μωρέ, εδώ τρώνε κι’ οι πεθαμένοι!... ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

Και κίνησε πίζος...

Στό μοναστήρι τής άγιας Φωτεινής